

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความพิการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยรวมไว้ในโครงการสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2544 รวมจำนวน 10 ครั้ง

ปัจจุบันความต้องการใช้ข้อมูลความพิการมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงได้พิจารณาแยกข้อมูลความพิการออกจากโครงการสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ และได้จัดทำโครงการสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2545 ต่อมา พ.ศ. 2550 และการสำรวจครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 โดยมีแผนการสำรวจทุก 5 ปี

ทั้งนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เปลี่ยนชื่อการสำรวจ เป็น “การสำรวจความพิการ” เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนคำนิยามของความพิการตามแนวคิดของบัญชีสากลเพื่อการจำแนก การทำงาน ความพิการ และสุขภาพ (International Classification of Functioning, Disability and Health : ICF) ขององค์การอนามัยโลก เพื่อให้มีข้อมูลเป็นมาตรฐานสากลที่สามารถเปรียบเทียบกันระหว่างประเทศได้ ซึ่งเป็นไปตามความต้องการใช้ข้อมูลความพิการของหน่วยงานต่างๆ สำหรับการวางแผนให้ความช่วยเหลือและจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้พิการ นอกจากนี้ยังได้ปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีการสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลความพิการที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล

2. วัตถุประสงค์

การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 (สคพ.55) มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

1) ประชากรที่พิการ คือ ประชากรที่มีลักษณะดังต่อไปนี้อย่างน้อย 1 อย่างได้แก่

- ประชากรที่มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นต่อเนื่องมาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป

- ประชากรที่มีความบกพร่องลักษณะต่าง ๆ

- ประชากรที่มีความลำบากในการดูแลตนเอง

2) ผู้ดูแลของประชากรที่มีความลำบากในการดูแลตนเอง

3) การใช้เครื่องช่วย สวัสดิการ การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของประชากรที่พิการ

3. ขอบข่ายของการสำรวจ

ครัวเรือนที่อยู่ในขอบข่ายของการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 ได้แก่ ครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

4. เวลาอ้างอิง

4.1 ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป

หมายถึง ระยะเวลา นับจากเดือนที่ย้อนหลังไปตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปก่อนเดือนสัมภาษณ์ เช่น เดือนที่สัมภาษณ์ คือ ตุลาคม 2555 “ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป” คือ ก่อนเดือนพฤษภาคม 2555

4.2 ระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์

หมายถึง ระยะเวลานับจากเดือนก่อนเดือนสัมภาษณ์ย้อนหลังไป 12 เดือน เช่น เดือนที่สัมภาษณ์ คือ ตุลาคม 2555 “ในรอบ 12 เดือนที่แล้ว” คือ ตุลาคม 2554 – กันยายน 2555

5. รายการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

5.1 ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน

5.2 การศึกษา

5.3 การทำงานระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์

5.4 ความลำบากหรือปัญหาสุขภาพ

5.5 ความลำบากในการดูแลตนเอง และผู้ดูแล

5.6 ลักษณะความบกพร่อง

5.7 การใช้เครื่องช่วย สวัสดิการ การใช้

คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

5.8 ลักษณะของครัวเรือน

รายการข้อมูลเพิ่มจากการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555

- ข้อมูลสุขภาพจิตของประชากร

(เดือน ค.ศ. – ธ.ค. 55)

6. คำนิยาม

6.1 ความพิการ (Disability)

ความพิการมีความหมายได้หลายมิติ อาจมองว่าพิการจาก 1) ลักษณะภายนอก หรือ 2) ความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือ 3) ไม่สามารถเข้าร่วมในสังคมได้ ตัวอย่างเช่น คนที่ถูกตัดขาได้เข้า เมื่อมองจากภายนอก คือ พิการขาขาด เมื่อมองที่ความสามารถจะกล่าวว่า

พิการเดินลำบาก และเมื่อมองที่ความสามารถในการเข้าร่วมสังคม อาจกล่าวว่าคนนี้มี ความพิการ ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ ดังนั้นแนวทางของ International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) จึงกล่าวว่า “ความพิการ มีความหมายครอบคลุม ความบกพร่อง (Impairments) ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (Activity limitations) และข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม (Participation restrictions)” มีดังนี้

● ความบกพร่อง (Impairment)

หมายถึง การสูญเสียหรือความผิดปกติของโครงสร้างของร่างกาย หรือการใช้งานของร่างกาย (รวมถึงการทำงานด้านจิตใจ) ที่สังเกตหรือเห็นได้ชัด ดังนั้น ความบกพร่องจะพิจารณาที่ “อวัยวะ” หรือ “ระบบการทำงาน” ของส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ตาบอด หูหนวก อัมพาต ออทิสติก เป็นต้น

● ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (Activity limitation)

หมายถึง ความยากลำบากในการกระทำกิจกรรมของแต่ละบุคคลเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปที่ไม่มีปัญหาทางสุขภาพจะพึงทำได้ อาจมีความยากลำบากได้ตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงระดับมาก ดังนั้นข้อจำกัดในการทำกิจกรรมจะพิจารณาที่ “ความสามารถ” ของบุคคลโดยรวมว่า สามารถทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ จนเสร็จสิ้นได้หรือไม่ ถ้าได้จะต้องทำด้วยความลำบากหรือไม่ โดยไม่สนใจว่าบุคคลนั้นมีความบกพร่องอะไรบ้าง

● ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม (Participation restriction)

หมายถึง ปัญหาที่บุคคลประสบเมื่ออยู่ในสถานการณ์หนึ่งของชีวิต โดยเปรียบเทียบสิ่งที่บุคคลนั้นทำได้กับสิ่งที่คาดหวังว่าบุคคลที่ไม่มี ความพิการสามารถทำได้ ในสังคมหรือวัฒนธรรม เดียวกัน เช่น การประกอบอาชีพ การเดินทาง การดูแลบุตร การทำงานบ้าน และการเข้าร่วม กิจกรรมในชุมชน เป็นต้น

ในการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 นี้ พิจารณาความพิการเฉพาะความบกพร่อง และ ข้อจำกัดในการทำกิจกรรมเท่านั้น

6.2 ความลำบากหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นต่อเนื่อง มาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป

หมายถึง ความลำบากอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสุขภาพหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นแล้ว ไม่หาย แม้ว่าอาการทุเลาลงแต่จะกลับมาเป็นอีก อาจเป็น ๆ หาย ๆ ต่อเนื่องเป็นระยะเวลามาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป

6.3 เครื่องช่วย

หมายถึง อุปกรณ์ อวัยวะเทียมหรือ เครื่องช่วยคนพิการ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ทำขึ้นเอง เพื่อช่วยเพิ่มความสามารถให้ทำงาน ทำกิจกรรมทั่วไป และกิจกรรมสำคัญของชีวิตได้ หรือเพื่ออำนวยความสะดวก หรือบรรเทาความลำบากหรือปัญหา ในเรื่องดังกล่าว

ยกเว้น แว่นตาและคอนแทกซ์เลนส์ สำหรับสายตาสั้น ยาว และเอียง ที่สามารถซื้อได้ตามร้านตัดแว่นทั่วไป

6.4 ยา

หมายถึง ยาที่ใช้รักษา ควบคุม หรือบรรเทา ความลำบากหรือปัญหาสุขภาพในเรื่องนั้น ๆ

7. คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประชากรที่พิการ

การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2555 เก็บรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรที่พิการ คือ ประชากรที่มี ลักษณะดังต่อไปนี้อย่างน้อย 1 ลักษณะ ได้แก่

1) ความลำบากหรือปัญหาสุขภาพที่เป็น ต่อเนื่องมาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ซึ่งทำให้เกิด ข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ 17 ประเภท ได้แก่ ความลำบากหรือปัญหาในการนั่งยอง ๆ การเดินทาง ระยะ 50 ก้าว การเดินขึ้นบันได 1 ชั้น การลุกจากการนอนเป็นท่าหนึ่ง การยกแขนเพื่อให้มือ แตะท้ายทอยอย่างน้อย 1 ข้าง การใช้มือ/นิ้วจับ ช้อนตักอาหารเข้าปาก การมองเห็น การได้ยิน การสื่อสารด้วยการพูด การเข้าใจคำพูด การเรียนรู้ หรือพัฒนาการช้า การจดจำเหตุการณ์ในรอบวัน การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ความเจ็บปวดตามร่างกาย การหายใจ การมีอาการ ลมชัก ชักเกร็งหรือลมบ้าหมู และการกลืนอาหารหรือปัสสาวะ ผู้ที่มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพ ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ใช้เครื่องช่วยหรือใช้ยา เป็นประจำต่อเนื่องในการรักษา ควบคุม หรือ บรรเทาอาการดังกล่าวข้างต้นด้วย

2) ความลำบากในการดูแลตนเอง หรือ ลำบากในการทำกิจวัตรส่วนตัว มีจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ การกินอาหาร การอาบน้ำ การล้างหน้า แปรงฟัน การแต่งตัว และการขับถ่ายรวมทั้งการทำ ความสะอาดหลังการขับถ่าย

3) ลักษณะความบกพร่อง มีจำนวน 25 ลักษณะ ได้แก่ ตาบอด 2 ข้าง สายตาเลือนราง 2 ข้าง ตาบอด 1 ข้างและเลือนราง 1 ข้าง หูหนวก 2 ข้าง หูตึง 2 ข้าง สื่อความหมายด้วยการพูดและการฟังไม่ได้ แขนขาด ขาขาด มือขาด นิ้วมือขาด ไม่สามารถหยิบจับสิ่งของได้ นิ้วหัวแม่เท้าขาด แขนขาด/เหยียดงอไม่ได้ แขน ขา มือ ลำตัวคดงอเกร็ง โกง กระตุก ลั่น แขน 2 ข้าง/ขา 2 ข้างไม่เท่ากัน เท้าปุก/เท้าตะแคง/เท้ากลับ อัมพาต อัมพฤกษ์ โรคจิต/วิกลจริต ออทิสติก ปัญญาอ่อน บกพร่องทางการเรียนรู้ ปากแหว่งและ/หรือ เพดานโหว่ ศีรษะใหญ่เกินปกติ ใบหน้าผิดปกติ หรือผิดปกติ และคนแคะ/คนยักษ์

โดยได้ทำการสำรวจประชากรที่มีความพิการเนื่องจากมีความล่าช้าหรือปัญหาสุขภาพที่เป็นต่อเนื่องมาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป หรือมีความล่าช้าในการดูแลตนเอง เฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เพราะคนกลุ่มนี้สามารถทราบหรือผู้อื่นสังเกตเห็นได้ถึงความล่าช้าหรือปัญหาสุขภาพในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนลักษณะความบกพร่องของประชากรนั้น ทำการสำรวจประชากรทุกกลุ่มอายุ (แรกเกิดเป็นต้นไป)